

RĪGĀ

Datumu skat. dokumenta paraksta laika zīmogā
Nr. 1-23/78_e

Ministru prezidentam
God. Mārim Kučinska kungam
vk@mk.gov.lv

Informācijai:

Adresātiem pēc pievienotā saraksta

Par priekšlikumiem atbildīgākai patērētāju kreditēšanai

Latvijas Komercbanku asociācija ir izstrādājusi priekšlikumus atbildīgākai patērētāju kreditēšanai, lai mazinātu nesamērīga parādu sloga veidošanos, it īpaši sociāli mazaizsargātām personām. Šos priekšlikumus esam apsprieduši ar ekonomikas ministru un Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociāciju.

Pēc Latvijas Komercbanku asociācijas ieskatiem, šādi priekšlikumi ir nepieciešami apstākļos, kad parādnieku skaits ar kavētām parādsaistībām ir būtisks un šīs personas ne tikai ir izslēgtas no turpmākas finanšu sektora pakalpojumu izmantošanas, bet arī veicina ēnu ekonomiku kopumā.

Konkrētāk:

1. Parādnieku skaits ar kavētām parādsaistībām, kas pārsniedz 200 *euro*, ir apmēram 170 000, no kuriem:
 - apmēram 40 000 fizisko personu parādsaistības pārsniedz 2000 *euro*;
 - apmēram 35 000 personu parādsaistības ir no 2000 līdz 5000 *euro*.Jāņem vērā, ka fiziskas personas maksātnespējas procesa piemērošanai paredzētais sliekšnis šobrīd ir 5000 *euro* un fiziskas personas maksātnespējas procesa ierosināšanai nepieciešamie izdevumi ir apmēram 1200 *euro*.
2. Pēc prasības pieteikumiem pret fiziskām personām, pie zvērinātiem tiesu izpildītājiem šobrīd atrodas apmēram 188 000 lietas (līgumstrīdi, zaudējumi, delikti).
3. Parādu atguvējiem 2016. gadā nodots 1,1 miljons lietu, no kurām:
 - 52 procenti – parādi dažādiem pakalpojumu sniedzējiem;
 - 35 procenti – parādi citiem licencētiem kreditoriem;
 - 13 procenti - parādi kredītiestādēm.

Šāds parādnieku skaits, kuriem ir grūtības izpildīt saistības, rada sistēmisku motivāciju šīm personām meklēt iespēju saņemt darba samaksu veidā, kas veicina ēnu ekonomikas attīstību. Lai nodrošinātu ilgtspējīgas kredītešanas vides attīstību, nepieciešami turpmāki uzlabojumi gan kredītu izsniegšanas procesā, gan visā kredītu atmaksas laikā un saistību izpildē.

Līdz šim valdība, Saeima un arī pašas kredītiestādes jau ir spērušas vairākus soļus situācijas uzlabošanai.

2015. gadā veikti grozījumi Civilprocesa likumā, ar kuriem noteiktas lielākas nepiedzenamās summas (minimālās algas apmērā uz parādnieku un papildus 70 *euro* uz katru apgādājamo). Turklāt noteikts, ka piedziņai nav pakļauti personai izmaksājami pabalsti. Lai gan grozījumi atstāja pozitīvu iespaidu uz sociāli mazaizsargātajām personām, tomēr jāatzīmē, ka regulējuma kvalitatīvu piemērošanu kavē tas, ka piedziņas nepiemērošana balstās uz ikreizēju personas deklarāciju par pabalsta saņemšanu vai uz sūdzību zvērinātam tiesu izpildītājam, ka ieturējums veikts no pabalsta vai no neieturamās summas.

2014. gadā tika pieņemts Kredītinformācijas biroju likums. Tādējādi tika paredzēts instruments, ar kura starpniecību kredītētājs vai pakalpojumu sniedzējs var noskaidrot personas saistības un to vai persona var atļauties papildus saistības, un vai tās būs izpildāmas. Likuma pieņemšana ir ļāvusi aizdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, balstoties uz neitrālu informāciju, atturēt personas no nepārdomātas rīcības – aizņemties vairāk, nekā var atdot. Tomēr šis mehānisms vēl joprojām ir nepilnīgs, jo normatīvie akti pašlaik neļauj efektīvi apmainīties ar pozitīvo kredītinformāciju un nenosaka pienākumu kredīta devējam ņemt vērā visu aizdevumu kopumu, nevis tikai vērtēt viņa paša izsniegtos aizdevumus. Kā liecina Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas mājaslapa, tad licencētie kredīta devēji ļauj personai saņemt vairākus kredītus no vairākiem kreditoriem, tomēr no 2013. gada nodibinājuši programmu, kā pakāpeniski tos atmaksāt. Lai arī tas vērtējams pozitīvi, tomēr liecina par cīņu ar sekām, nevis cēloņiem.

2014. gadā lielākās kredītiestādes pēc diskusijām Saeimā un valdībā uzsāka programmu par banku vienošanos ar hipotekārajiem kredītņēmējiem par to saistību pilnīgu vai daļēju dzēšanu, kuras bija izveidojušās pēc ieķīlāto īpašumu vērtības krišanās, tomēr programma nebija tik veiksmīga, kā cerēts, ņemot vērā to, ka personas bija parādā daudziem citiem kreditoriem, un kredītiestāde bija tikai viens no tiem.

2015. gadā tika veikti grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, ar kuriem tika ierobežotas patērētāja izmaksas saistībā ar patēriņa kredītu, kas veicināja pārdomātāku to izsniegšanu, tomēr šie grozījumi neatrisināja vairākas citas problēmas, kas saistītas ar personas kredībspējas vērtēšanu.

Lai piedāvātu risinājumu minētajiem problēmjautājumiem, esam izstrādājuši priekšlikumus, kas sadalāmi **četrās grupās**:

1. Piešķirot kredītu, jāvērtē visi jau izsniegtie kredīti

Jāizveido prakse, ka visi kredīti tiek piešķirti, aizdevuma atmaksas sloga aprēķinā ņemot vērā **visus** kredītiestāžu un licencēto kredīta devēju jau izsniegtos aizdevumus. Tas novērstu situāciju, ka persona vienlaikus var saņemt aizdevumu no vairākiem kreditoriem laikā, kad persona vēl pilda visas saistības, tomēr uzņemas neatbilstošu kredītu slogu. Šobrīd normatīvie akti neparedz tiešu pienākumu un arī

iespējas izvērtēt visus citus personai piešķirtos aizdevumus; tas atstāts katra kredīta devēja ziņā. Kā rāda statistika, šī pieeja nav izrādījusies sekmīga, it īpaši attiecībā uz patērētāja kredītiem.

2. Kredītinformācijas aprīte

Priekšlikuma mērķis ir panākt, ka ir pieejama visa nepieciešamā kredītinformācija, nodrošinot, ka gan kredītiestādēm, gan citiem licencētiem kredīta devējiem ir informācija par visām klientu pozitīvajām un negatīvajām kredītsaistībām. Šobrīd kredītiestādēm un licencētajiem kredīta devējiem nav atļauts apmainīties ar informāciju par klientu pozitīvajām kredītsaistībām. To var veikt dažādos veidos, izmantojot jau normatīvajos aktos noteikto par kredītinformācijas aprīti. Piemēram, ar kredītinformācijas biroju starpniecību, kas sniedz plašāku ieskatu par patērētāja saistībām kopumā, vai ar Latvijas Bankas uzturētā Kredītu reģistra starpniecību, vai abiem kopā.

3. Bezmantas maksātspēja

Fiziskas personas maksātspējas procesa sliekšnis ir no 5000 *euro*, paredzamās izmaksas personai – ap 1200 *euro*. Tas nerisina samilzušo situāciju tieši ar parādiem, kas ir robežas no 2000 līdz 5000 *euro*. Tādēļ piedāvājam paredzēt fiziskas personas maksātspēju arī šajā segmentā, vienlaikus paredzot, ka tas ir iespējams tikai tad, ja personai nav nodrošināto kreditoru, tādēļ maksātspējas procesā nav jāizpārdod personas manta, kā arī attiecināt šo regulējumu tikai uz sociāli mazaizsargātajām grupām un daudz bērnu ģimenēm. Būtu jāparedz arī veids, kā samazināt sākotnējos maksātspējas procesa izdevumus, proti, tā kā mantas pārdošana šajā procesā nav jāveic, varētu tikt samazināts iemaksājamais depozīts un persona atbrīvojama no valsts nodevas nomaksas tiesā, ņemot vērā personas sociālo statusu.

4. Vienotas prasības kredītiestādēm un citiem licencētajiem kredīta devējiem

Šobrīd patērētāju kreditētājus – kredītiestādes – licencē un uzrauga Finanšu un kapitāla tirgus komisija, bet citus kredīta devējus licencē un uzrauga Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Uzskatām, ka attiecībā uz kredītrisku pārvaldību (aizņēmēja kredīspējas izvērtējumu) būtu jābūt visiem kreditētājiem vienotam normatīvajam regulējumam. Līdzīgi kā patērētāju tiesību aizsardzības regulējums, kas jau ilgstoši vienādi attiecas uz visiem kreditētājiem patērētāju tiesību aizskārumu gadījumā. Šāda pieeja izslēdz arbitrāžu patērētāju tiesību aizsardzības jomā un ir labs piemērs tirgus regulējuma fragmentācijas novēršanai.

Esam sagatavojuši arī vēstulē aprakstīto priekšlikumus normatīvo aktu projektu veidā, kas būtu papildināmi atbilstoši turpmākajām diskusijām.

Latvijas Komerčbanku asociācija būtu pateicīga par iespēju pārrunāt šo priekšlikumu kopumu Ministru prezidenta vadītajā Finanšu sektora attīstības padomē.

Pielikumā: priekšlikumi uz 2 lapām (pielikums Nr. 1) un prezentācija priekšlikumu pamatojumam uz 12 lapām (pielikums Nr. 2).

Ar cieņu

Valdes priekšsēdētāja

S. Liepiņa

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

K. Šlakota, kazimirs.slakota@lka.org.lv

Informācijai:

Visām 12. Saeimas frakcijām
saeima@saeima.lv

**Saeimas Budžeta un finanšu
(nodokļu) komisijai**
budzeta.komisija@saeima.lv

**Tautsaimniecības, agrārās, vides un
reģionālās politikas komisijai**
tautsaimniecibas.komisija@saeima.lv

Finanšu ministrijai
pasts@fm.gov.lv

Ekonomikas ministrijai
pasts@em.gov.lv

Tieslietu ministrijai
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Latvijas Bankai
info@bank.lv

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
fktk@fktk.lv

Latvijas Alternatīvo Finanšu Pakalpojumu Asociācija
info@lafpa.lv

Kredītņēmēju asociācija
mkcentrs@hotmail.com

**Priekšlikumi grozījumiem
Kredītiestāžu likumā**

1. Papildināt 62. panta 4.¹ daļu pēc vārdiem “kredīta galvniekam” ar vārdiem “vai kīlas devējam”.

2. Papildināt likumu 62. pantu ar 4.², 4.³, 4.⁴ un 4.⁵ daļu šādā redakcijā:

“(4²) Lai pārvaldītu savu kredītrisku vai veiktu kredītspējas vērtēšanu, kredītiestādēm, kredītiestāžu meitas sabiedrībām, kuras sniedz ar kredītrisku saistītus finanšu pakalpojumus, krājaizdevu sabiedrībām, apdrošinātājiem ir tiesības tieši vai ar kredītinformācijas biroju starpniecību savstarpēji apmainīties ar ziņām par klientu vai iespējamo klientu, klienta galvnieku vai iespējamo klienta galvnieku un viņu saistību izpildes gaitu. Kredītiestādēm ir tiesības savstarpēji apmainīties ar ziņām par visiem gadījumiem, kad klients pilnīgi vai daļēji nepilda šā likuma 73.panta prasības.

(4³) Kredītiestādēm, kredītiestāžu meitas sabiedrībām, kuras sniedz ar kredītrisku saistītus finanšu pakalpojumus, krājaizdevu sabiedrībām, apdrošinātājiem ir tiesības tieši vai ar kredītinformācijas biroju starpniecību apmainīties ar ziņām par fizisku personu – klientu, iespējamo klientu, klienta galvnieku vai iespējamo klienta galvnieku – un viņas saistību izpildes gaitu ar kapitālsabiedrībām, kuras saņēmušas speciālo atļauju (licenci) patērētāju kredītešanas pakalpojumu sniegšanai, ja tas nepieciešams normatīvajos aktos noteikto darbību veikšanai, lai pārvaldītu savu kredītrisku vai veiktu kredītspējas vērtēšanu.

(4⁴) Kredītiestādēm, kredītiestāžu meitas sabiedrībām, kuras sniedz ar kredītrisku saistītus finanšu pakalpojumus, krājaizdevu sabiedrībām, apdrošinātājiem ir tiesības tieši vai ar kredītinformācijas biroju starpniecību apmainīties ar ziņām par juridisku personu – klientu, iespējamo klientu, klienta galvnieku vai iespējamo klienta galvnieku – saistību izpildes gaitu ar kredītinformācijas lietotājiem, Kredītinformācijas biroju likumā noteikto mērķu sasniegšanai.

(4⁵) Šā panta 4.², 4.³ un 4.⁴ daļā lietotie termini “iespējamais klients”, “klienta galvnieks” un “iespējamais klienta galvnieks” atbilst Kredītu reģistra likumā lietotajiem attiecīgajiem terminiem.”

3. Izslēgt 106.panta ceturto daļu.

**Priekšlikums grozījumiem
Patērētāju tiesību aizsardzības likumā**

Papildināt 8. pantu ar 4.⁷ daļu šādā redakcijā:

“(4⁷) Kredīta devēji, lai izvērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu, tieši vai ar kredītinformācijas biroju starpniecību savstarpēji apmainās ar ziņām par aizņēmējiem un viņu saistību izpildes gaitu.”

**Priekšlikumi grozījumiem
Parādu atgūšanas likumā**

1. Papildināt 13. panta ceturto daļu pēc vārdiem “noteiktajā kārtībā tam piekritis” ar vārdiem “izņemot šā panta 4.¹ daļā minētajā gadījumā”.

2. Papildināt 13. pantu ar 4.¹ daļu šāda redakcijā:

“(4¹) Kredīta devējam, kas par tādu atzīstams Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē, ir tiesības saņemt informāciju no parādvēstures datubāzes par attiecīgo patērētāju un viņa parādu, lai izvērtētu patērētāja spēju atmaksāt kredītu.”

Priekšlikumi grozījumiem Maksātspējas likumā

Papildināt 128. panta ceturto daļu ar teikumu šādā redakcijā: “Šā likuma 128. panta 2.¹ daļā minētajā gadījumā parādnieka mantu nerealizē”.

Papildināt Maksātspējas likuma 129.pantu ar 2.¹ un 2.² daļu šādā redakcijā:

“(2¹) Šā panta pirmās daļas 1.punktā noteiktais sliekšnis ir 2000 *euro*, bet šā panta otrajā daļā minētais depozīts ir viena minimālā mēnešalga, un to sedz valsts no valsts budžetā šim mērķim piešķirtiem līdzekļiem, kurus administrē Maksātspējas administrācija, attiecībā uz tādām fiziskajām personām, kuras vienlaikus atbilst šādiem kritērijiem:

- 1) personai nav tādas kustamas vai nekustamas mantas, kas ir iekļāta ar valsts reģistros reģistrējamu ķīlu;
- 2) attiecībā uz parādu personai nav nodrošināto kreditoru;
- 3) tās parādsaistību kopsumma nepārsniedz 5000 *euro*;
- 4) personas parādi nav saistīti ar saimnieciskās darbības veikšanu vai nolēmuma kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietā izpildi;
- 5) parādniekam ir maznodrošinātas personas vai trūcīgas personas statuss, vai viņš viens no vecākiem ģimenei, kurai noteikts daudz bērnu ģimenes statuss.

(2²) Valsts budžeta līdzekļus, kas izmantoti depozīta segšanai, ieskaita kopējā kreditoru prasījumu sastāvā un pilnībā vai daļēji atmaksā saistību dzēšanas plāna ietvaros.”